

บทความทางวิชาการ

เรื่อง โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ “เวิร์คช็อป Boulangerie”

ณ โรงแรมดุสิตธานี 11-14 กรกฎาคม 2559

โดย รศ.ดร.สำอาง สืบสมาน

โครงการนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุน มสธ. 12 ปี

ประจำปีงบประมาณ 2559

ยีสต์กับเทคนิคการหมักแป้งเพื่อทำขนมปังหลากสูตร

ยีสต์เป็นจุลินทรีย์ที่มีชีวิตที่เป็นส่วนสำคัญในกรรมวิธีในการหมักแป้งเพื่อทำขนมปัง โดยสูตรขนมปังมีหลายสูตรและมีวิธีการในการหมักแป้งแตกต่างกัน สามารถจำแนกได้ 2 กลุ่มใหญ่คือ แป้งที่หมักเตรียมไว้ล่วงหน้าก่อนใส่ยีสต์หรือวิธีออโตไลซ์ (autolyse) และแป้งที่ไม่ต้องหมักล่วงหน้าคือผสมยีสต์ในแป้งได้ทันที ขนมปังจากวิธีหมักแป้ง 2 แบบนี้มีรูปร่าง รส กลิ่น เนื้อสัมผัสที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน คือ ขนมปังสูตรออโตไลซ์จะเป็นขนมปังเปลือกแข็ง เนื้อแน่น หนัก มีโพรงอากาศขนาดใหญ่ เก็บไว้ได้นานหลายสัปดาห์ในที่โล่งแจ้ง ส่วนขนมปังสูตรยีสต์มีเนื้อเนียน นุ่ม โพรงอากาศเล็กมาก เปลือกบาง เก็บไว้ไม่ได้นานเพราะมีความชื้นสูง เพราะมีส่วนผสมของนมและเนยสูง จำเป็นต้องเก็บในภาชนะป้องกันลมและอากาศเพื่อรักษาความชื้น ขนมปังที่วางจำหน่ายทั่วไปเป็นการผลิตจากโรงงาน ส่วนใหญ่จึงใส่วัตถุกันเสีย จึงอยู่ได้ประมาณ 7-10 วัน

วิธีการผลิตขนมปังจากแป้ง 2 ชนิดนี้มีความแตกต่างกันชัดเจน คือ

1) แป้งหมักล่วงหน้าหรือออโตไลซ์ อาศัยหลักการหมักตามธรรมชาติ วิธีการมาตรฐานคือผสมแป้งกับน้ำให้เข้ากันแล้วพักไว้ 30 นาที เพื่อให้จุลินทรีย์ในอากาศเข้าทำปฏิกิริยาซึ่งจะทำให้แป้งมีคุณสมบัติพร้อมขยายตัวฟูขึ้นได้ หลังจากหมัก 30 นาทีแล้วจึงนำมาเติมยีสต์ เติมน้ำตาลและเนยด้วยมือหรือเครื่องนวดไฟฟ้า (ประมาณ 15 นาที) หรืออุณหภูมิของแป้งมีความเหมาะสม (ประมาณ $23-27^{\circ}$) แล้วพักไว้ $1\frac{1}{2} - 2$ ชม. เพื่อให้เกิดกระบวนการหมักคือยีสต์ได้ย่อยน้ำตาลในแป้งไปใช้เพื่อการเจริญเติบโตผลจากการย่อยทำให้เกิดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ทำให้แป้งฟูขยายตัวขึ้น เมื่อแป้งขยายตัวได้ประมาณ 2 เท่า จึงนำแป้งออกมานวดอีกครั้งโดยครั้งนี้จะมีการแบ่งแป้งให้เป็นขนาดและรูปร่างตามต้องการ แล้วพักไว้ให้แป้งฟูขึ้นอีกเป็นรอบที่ 2 เมื่อได้ที่แล้วจึงนำเข้าเตาอบที่อุณหภูมิสูงประมาณ 250° โดยจำเป็นต้องฉีดน้ำในเตาอบขณะนำแป้งเข้าไปอบเพื่อลดความร้อนที่เผาเนื้อแป้งโดยตรง ใช้เวลาประมาณ 15 นาที จึงสุกได้ที่ การใช้ความร้อนสูงทำให้ผิวนอกของขนมปังมีสีเข้มหรือเกือบไหม้ เปลือกหนาและแข็ง

2) แป้งที่ไม่ต้องหมักล่วงหน้า คือ นำส่วนผสมแป้ง น้ำ ยีสต์ น้ำตาล เกลือ เนย ใส่อ่างพร้อมกันแล้วนวดให้เหนียวเข้ากันด้วยมือหรือเครื่องนวดไฟฟ้า แล้วพักแป้งไว้ให้ขยายตัวรอบที่ 1 นำมานวดอีกครั้งแล้วแบ่งเป็นก้อนหรือรูปร่างตามพิมพ์ที่ต้องการแล้วพักให้ขยายตัวรอบที่ 2 จึงนำไปอบด้วยอุณหภูมิไม่สูงมากคือ $160^{\circ} - 170^{\circ}$ อบเป็นเวลานานขึ้นคือ 20 นาที

ขนมปังสูตรออโตไลซ์ เช่น ขนมปังขาว ขนมปังธัญพืช ขนมปังคันทรี ขนมปังเบคอนรสติค ขนมปังรำข้าวสาลี ขนมปังโรยผสมวอลนัต และครัวซองต์ ส่วนขนมปังสูตรทั่วไปไม่ต้องมีกระบวนการออโตไลซ์ เช่น ขนมปังเวียนนา ขนมปังอังกฤษ ขนมปังผักโขม ขนมปังโรย และขนมปังมะเขือเทศ เป็นต้น ขนมปังเหล่านี้มีส่วนผสมสุรปุได้ในตารางข้างล่างนี้

1.สูตรอโต้ไลซ์							2.สูตรทั่วไป				
ขนมปังขาว - white bread	ขนมปัง ธัญพืช	ขนมปังคันท รี - country bread	ขนมปัง เบคอนรัส ติก- bacon rustic bread	ขนมปังรำ ข้าวสาลี- bran bread	ขนมปังไรย์ ผสม วอลนัต- Rye and walnut bread	ครัวซองต์ - croissant	ขนมปัง เวียนนา - Viennese bread	ขนมปัง อังกฤษ - soft white sliced bread	ขนมปังผัก โขม - spinach bread	ขนมปังไรย์ - Rye bread	สูตรขนมปัง มะเขือเทศ - tomato bread
แป้งขนมปัง 800 ก. น้ำ 513 ก. เกลือ 18 ก. ยีสต์ 10 ก.	แป้งขนมปัง 336 ก. เมล็ดธัญพืช 17 ก. เชื้อเซารโด (leaven dough) 135 ก. งาขาว 22 ก. จมูกข้าว สาลี 4.5 ก. ยีสต์ 5 ก. เกลือ 11 ก. น้ำ 224 ก. เมล็ด linseed 21.5 ก.	น้ำ 280 ก. แป้งขนมปัง 378 ก. แป้งไรย์ 42 ก. เกลือ 11 ก. เชื้อเซารโด (leaven dough) 184 ก. จมูกข้าวสาลี 5 ก. ยีสต์ 6 ก.	แป้งขนมปัง 188 ก. แป้งไรย์ 52 ก. เกลือ 6 ก. ยีสต์ 4ก. เชื้อเซารโด (leaven dough) 120 ก. น้ำ 170 ก. เบคอนแห้ง หั่นเล็กๆ 162 ก.	แป้งรำข้าว สาลี 56 ก. แป้งขนมปัง 324 ก. เกลือ 8 ก. ยีสต์ 6 ก. น้ำ 258 ก. เชื้อเซารโด (leaven dough) 40 ก.	แป้งขนมปัง 62 ก. แป้งไรย์ 156 ก. ยีสต์ 2 ก. เชื้อเซารโด (leaven dough) 110 ก. เกลือ 6 ก. น้ำ 180 ก. วอลนัต (หักให้เล็ก ลง) 120 ก.	เชื้อโด poolish (ประกอบด้วย แป้งสาลี type 45 102 ก. น้ำ 102 ก. ยีสต์ 14 ก.) แป้งโตครัว ซองต์ (ประกอบด้วย แป้งสาลี type 45- 209 ก. น้ำตาล 25 ก. เกลือ 8 ก. นมผง 8 ก. เนย 33 ก. น้ำ 50 ก. เนยแข็ง 175 ก.	เนย 38 ก. ไข่ 53 ก. แป้งขนมปัง 320 ก. นมผง 22 ก. เกลือ 9 ก. น้ำตาล 30 ก. น้ำ 146 ก. ยีสต์ 7 ก. ซอกโกแลต ชิพ 30 ก.	แป้งขนมปัง 311 ก. น้ำ 94 ก. ครีมนม 25 ก. นม 62 ก. ยีสต์ 6 ก. เกลือ 5 ก. น้ำตาล 25 ก. เนย 31 ก. ไข่ 47 ก.	แป้งขนมปัง 340 ก. เกลือ 7 ก. นมผง 7 ก. น้ำตาล 11 ก. ยีสต์สด 7 ก. เนย 9 ก. น้ำ 177 ก. ผักโขมแช่ แข็ง/ปั่น ละเอียด 46 ก.	แป้งขนมปัง 252 ก. แป้งไรย์ 96 ก. ยีสต์ 8 ก. เนย 28 ก. ครีมนม 8 ก. เกลือ 8 ก. น้ำ 228 ก. ไข่ 16 ก. น้ำตาล 16 ก. น้ำตาล trimoline 6 ก.	แป้งขนมปัง 351 ก. เกลือ 7 ก. นมผง 7 ก. น้ำตาล 11 ก. ยีสต์ 7 ก. เนย 9 ก. น้ำ 165 ก. มะเขือเทศ ปั่นละเอียด 47 ก.